

ביאורים

התמונה המעוותת שיש לרבים אודות עבודת ה' היא שהביאה את הריחוק ממנה. הרמח"ל מלמד אותנו שעבודת ה' איננה מטלה חיצונית, כבדה ומעיקה. אין עניין להתיש את עצמנו במעשים רבים וקשים אלא יש להתמקד באיכות ובכוונה. בכל אחד ואחת מאיתנו קיימת הכנה מוסרית לעבודה הזאת. מידות כמו הכרת הטוב, הרצון להיטיב, אהבת אמת ועוד נטועות בנו, אלא שהן דורשות לימוד ופיתוח. ללא העמל בפיתוחן אין סיכוי שנצליח להצמיח בתוכנו את התכונות הללו.

החסידות - השאיפה לעבודת ה' בשלמותה, היא משימה השייכת לכולנו, אלא שמשימה זאת לא יכולה להתבצע ללא לימוד ועיון קבועים. ואם אלה אכן פני הדברים, כיצד נסביר את העובדה שאנו משקיעים בפרטי לימוד אחרים זמן רב בעוד המשימה החשובה ביותר נותרת מוזנחת?

התשובה היא שמושגי העבודה עצמם נמצאים בנו בצורה גולמית, מה שיוצר תחושה שאנחנו כבר מבינים אותם. אך דבר זה אינו נכון, כי ההבנה שלנו היא שטחית. לכן עלינו ללמוד ולהעמיק. הלימוד והעיון עוזרים לנו להעמיד את מושגי העבודה על דיוק, וממילא - ליישם אותם בחיינו כראוי. הטעויות ביישום נובעות מחוסר דיוק וחוסר הבנה אמיתית של המושגים.

השינוי מתחיל בראש, ביחס לעבודת ה'. עבודת ה' היא ציר חיינו. היא המרכז סביבו נעים כל יתר הפרטים. היא זאת שתקבע את העמדה שלנו כלפי כל תחום אחר בחיינו. אלא שכדי לתת לה את המקום הראוי יש צורך במאמץ. בעמל. ממש כמו שכדי למצוא אוצר יש צורך בחפירה אל עומק האדמה, כך גם כאן. אלא שכאן זוהי חפירה אל עומק הנפש, אל ההבנה מהי חובתנו ומה הבנה זאת תובעת מאיתנו.

הרחבות

• האם האדם הוא טוב בטבעו

ראה, אין דברי החסידות ועניני היראה והאהבה וטהרת הלב דברים מטבעיים באדם. מפשט דברי הרמח"ל אפשר להבין בטעות שהאדם מטבעו נולד ללא נטייה לטוב. גישה זו קיימת בשיטות פסיכולוגיות שונות, שלשיטתן האדם נולד בעל נטיות שליליות מטבעו ועליו להתאמץ על מנת להגיע לתיקון מידותיו המקולקלות. אולם, שלמה המלך אמר לנו: "אשר עשה האלהים את האדם ישר" [קהלת ז, כט]. מכאן למדנו שהאדם נולד ישר ויש לו שאיפה לדברים טובים.

הרב קוק כותב: "כל עניני חובת הלב וטהרתה בזיכור הנפשות וכל פרטי המדות נמצאים באדם בטבע, שהם כלי-מעשהו לכל עניני החיים, כמו עניני היראה, האהבה, החמדה, הדבקות וכיוצא בזה. שהם נמצאים בנפש האדם ואינו צריך לחדשם מצד עצמם, רק צריך להעלותם שיהיו הולכים אל הדרך הטוב, והוא שיהיו כולם פונים אל השם יתברך שהוא תכלית כל תקוה" [מוסר אביך א, א]. הרב קוק מסביר שהאדם לא צריך לחדש בעצמו כוחות טובים, כיוון שהוא נולד איתם. השאלה היא להיכן הוא ינתבם, לדבקות בה' או לדברים רעים.

על פי דברים אלו ניתן להסביר גם את דברי הרמח"ל אצלנו. החסידות, היראה והאהבה אכן לא נמצאים באדם בפועל, עליו לעמול כדי לקנות אותם. אבל שורשיהם כבר קיימים בנפשו.

והחסידות האמתית הנרצה והנחמד רחוק מציור שכלנו, כי זה דבר פשוט - "מלתא דלא רמיא עלה דאיניש, לאו אדעתה"° (עין שבעות מא, ב). ואף על פי שכבר קבועים בלב כל האדם הישר התחלותיו ויסודותיו, אם לא יעסק בהם - יראה פרטיו ולא יפירם. יעבר עליהם ולא יגיש בהם. ראה, אין דברי החסידות ועניני היראה והאהבה וטהרת הלב דברים מטבעיים באדם, עד שלא יצטרכו אמצעים לקנותם אלא ימצאו אותם בני האדם בעצמם כמו שימצאו כל תנועותיהם הטבעיות, פשנה והיקיצה, הרעב והשבע וכל שאר התנועות החקוקות בטבענו, אלא ודאי שצריכים הם לאמצעים ולתחבולות לקנות אותם ולא יבצרו° גם כן מפסידים להם שיחיקום מן האדם ולא יחסרו דרכים להרחיק מפסידיהם.

אם כן אפוא, איך לא יצטרף להוציא זמן על העיון הזה לדעת אמתת הדברים ולדעת הדרך לקנותם ולקיימם?

מאין תבוא החכמה הזאת בלב האדם אם לא יבקשנה?

זכינו שכבר התאמת° אצל כל חכם צרך תמימות° העבודה וחובת טהרתה ונקיונה, שזולת אלה° אינה נרצית ודאי כלל, אלא נמאסת ומתעבת, "כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות הוא מבין" (דברי הימים א' כח, ט) מה נענה ביום תוכחה אם התרשלנו מן העיון הזה, והנחנו דבר שהוא כל כך מוטל עלינו, שהוא עקר מה ה' אלהינו שזאל מעמנו? היתכן שייגע ויעמל שכלנו בחקירות אשר לא נתחייבנו בהם, בפלפולים אשר לא יצא לנו שום פרי מהם, ודינים אשר אינם שכיחים לנו, ומה שחייבים אנו לבוראנו חובה רבה, נעזבהו להרגל ונניחיהו למצות אנשים מלמדה°?

אם לא נסתכלנו ולא עינו מה היא היראה האמתית, ומה ענפיה, איך נקנה אותה, ואיך נמלט מן ההבל העולמי° המשכח אותה מלבנו? הלא תשכח ותלך אף על פי שידענו חובתה!

האהבה כמו כן, אם לא נשתדל לקבע אותה בלבבנו כחך כל האמצעים המגיעים אותנו לזה - איך נמצאה בנו? מאין יבוא הדבקות וההתלהטות בנפשותינו עמו יתברך ועם תורתו, אם לא נשעה° אל גדלתו ואל רוממותו אשר יוליד בלבנו הדבקות הזה? איך תטהר מחשבתנו אם לא נשתדל לנקותה מן המומין שמוטיל בה הטבע הגופני°? והמדות כלם הצריכות כמו כן תקון והישרה, מי יישרם ומי יתקנם, אם לא נשים לב עליהם ולא נדקדק בדבר דקדוק גדול?

הלא אם עינו על הדרך עיון אמת, היינו מוצאים אותו על אמתו ומייטיבים לעצמנו ומלמדים אותו לאחרים ומייטיבים להם גם כן! הוא מה שאמר שלמה (משלי ב, ד), "אם תבקשנה כפסף וכמטמנים תחפשנה, אז תבין יראת ה'". אינו אומר, אז תבין פילוסופיה, אז תבין תכונה, אז תבין רפואה, אז תבין דינים, אז תבין הלכות, אלא, "אז תבין יראת ה'". הרי לה, שללהבין היראה צריך לבקש אותה כפסף ולחפש אותה כמטמנים. הדי אפוא במה שמלמד לנו מאבותינו ובמה שפפרסם אצל כל בן דת דרך כלל? או, הנמצא זמן לכל שאר חלקי העיון ולעיון הזה לא יהיה זמן? למה לא יקבע האדם לעצמו עתים לפחות להסתכלות הזה, אם מכרח הוא בשארית זמנו לפנות אל עיונים או אל עסקים אחרים?

חובת העיון הזה ומעלותיו

מלתא דלא רמיא עלה דאיניש, לאו אדעתה - דבר שאינו מוטל על האדם (לעסוק בו) אין דעתו עליו (לזכור אותו). **מטבעיים** - קיימים בטבעו של אדם. **ולא יבצרו** - לא יימנעו (אלא יימצאו). **התאמת** - מבורר כאמת. **תמימות** - שלמות. **שזולת אלה** - שמבלעדי שלמות וטהרת העבודה. **מצות אנשים מלמדה** - עשייה מתוך הרגל ללא התבוננות. **ההבל העולמי** - האווירה בעולם. **נשעה** - נפנה, נשים ליבנו. **הטבע הגופני** - המשיכה לגשמיות.